

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tavoitteessa 1: ”Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa” on jätetty huomiotta nuorisotyön, etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rooli, joka pitää tunnistaa ja kuvata. Työmuodot tarjoavat nuorille kokonaisvaltaista yksilöllistä tukea ja työpajat lisäksi vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä. Työpajojen vaihtoehtoiset oppimisympäristöt tarjoavat valmennuksen tukea arjenhallintaan ja yksilöllisiin elämäntilanteisiin, mahdollisuuksia suorittaa opintoja tuetusti ja työvaltaisesti sekä yhteisön, joka tuo kuulumisen tunteita ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Työskentely vahvistaa nuorten hyvinvointia, edistää opintojen suorittamista sekä ehkäisee koulutuksen keskeyttämistä. Työ tukee koulutusjärjestelmää ja toimivat koulutuksen järjestäjien kumppaneina.

Oppilaitosten työpanos jatkuvaan ryhmäyttämiseen sekä siihen, että jokainen tuntee kuuluvansa luokka- ja kouluyhteisöönsä. Kannustava oppimisympäristö, oppilaiden väliset luottamukselliset ja ystävälliset suhteet lisäävät opiskeluviihtyvyyttä. On tärkeää, että oppilas / opiskelija tuntee olonsa luokassa turvallisiksi ja hyväksytyksi, uskaltuen myös vapaasti ilmaista mielipiteitään.

Elintapaohjauksen tulisi kuulua kaikille nuorten kanssa toimiville työntekijöille (ei vain opiskeluhuollolle tai mentorointiin). Elintottumuksilla on kriittinen merkitys mielen hyvinvoinnille ja moni ahdistus-/ masennusoireilu lievenisi säännöllisellä uni- ja ruokailurytmillä sekä päivittäisellä ulkoilulla/ edes kevyellä liikunnalla sekä sosiaalisilla kontakteilla.

Mielekkään vapaa-ajan toiminnan toimenpiteet tulisi kirjata laaja-alaisemmin. ”Kannustetaan myös perheitä osallistumaan nuorten harrastusten tukemiseen.” on hyvin epämääräinen ja vaatisi enemmän konkretiaa. Ohjelmassa mm. järjestöyhteistyön rooli ja merkitys jää puutteelliseksi.

Erityisesti nuorten työpaja, etsivä nuorisotyö ja Ohjaamo tavoittavat ja ohjaavat nuorten palveluihin NEET-nuoria. On tärkeää, että kaikki ne nuoret, jotka ovat vaarassa jäädä työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle saavat käyttöönsä yksilöllisen palvelusuunnitelman, jolla varmennetaan nuorten palvelun saavuttaminen ja toteutuminen.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

On tarpeen huomioida, että harrastamisen Suomen mallin sijoituessa nuorisolain piiriin, valtion tulisi mahdollistaa toiminta nuorisolain ikäryhmän mukaisesti.

Harrastamisen tukemisessa tulee huomioida harrastamisen vaihtoehdot laajasti.

Tulee huomioida myös koulutuksen ja työn ulkopuolella sekä heikossa asemassa olevien nuorten elämäntilanteet ja harrastamiseen tukeminen.

Työpajatoiminnan roolia nuorten koulutukseen sijoittumisessa, opintojen keskeytymisen ehkäisemisessä ja läpäisyn lisäämisessä on tarpeen vielä vahvistaa. Lainsäädännöllisten muutosten lisäksi tarvitaan pitkäjänteisiä kehittämisresursseja työpajatoiminnan opinnollistamiseen, koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyön vahvistamista sekä yhteistyön linjausten juurruttamista.

Ohjelmassa tulisi kuvata ja rajata selkeästi nuorisotyön rooli nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Vastaavasti moni lakisääteinen palvelu, kuten opiskeluhoito, jää mainitsematta.

Nuorten mielenterveyshaasteiden painoarvo on suuri, ja nykyinen palvelujärjestelmämme ei ole kyennyt riittävällä tavalla vastaamaan kasvaviin haasteisiin. Tilanteen korjaaminen on ensiarvoisen tärkeää ja tulee huomioida mm. toimintatapojen kehittäminen sekä yhteistyön selkeyttäminen.

Ohjelmassa nostetaan esille (tavoite 5: Mielekäs vapaa-ajan toiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia) etsivä kulttuurityö ”ohjaavana työotteena osana opiskeluhoitoa ja Ohjaamotoimintaa”. Kokonaisuutta on selkiytettävä ja kuvattava yhteys myös muuhun nuorisotyöhön.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Koulu- ja opiskelunuorisotyön merkitystä tulisi korostaa koulukiusaamistapauksissa.

Kehitetään sellaisia nuorten palveluja, jossa jokaisen nuoren kohtaaminen tapahtuu yksilöllisesti ja niin, että nuoren tarpeet tulee huomioiduksi ja kuulluksi, nuoren on myös saatava kuulluksi tulemisen kokemus. Palveluissa olevien nuorten ajatukset ja toimintatavat tulee huomioiduksi, nuoreen luotetaan ja hänelle annetaan vastuuta tekemiseen itsensä ja koko palvelussa olevan yhteisön kanssa.

Yhteisöllisen toiminnan vahvistamiseksi nuorten palveluissa korostamme nuorten innostusta, luottamusta, rohkeutta ja sitoutumista yhteiseen päämäärään. Osallisuus perustuu yksilölliseen kohteluun ja matalaan kynnykseen, joka huomioi nuorten arjen, osaamisen ja muut elämän tärkeät asiat. Tavoitteenamme on viestiä nuorille heidän tärkeydestään ja tuottaa tietoa kunnioituksesta, arvostuksesta ja toiseuden merkityksestä. Turvallisuutta vahvistamme yksilöllisellä kohtaamisella ja palvelun toimintakulttuurilla, joka kannustaa avoimuuteen ja rohkaisee jokaista osallistuvaa nuorta. Yhteisöllisissä tilanteissa tarjoamme myönteisiä ja sosiaalisesti vahvistavia tilanteita, joissa nuoret kokevat välittämistä, jatkuva tuki on lähellä ja apua on aina saatavilla.

Kehittyneissä nuorten palveluissa kaikenlainen toiminta tulee olla sellaista, joka vahvistaa nuorten kiinnittymistä palvelujärjestelmään kaikin mahdollisin keinoin. Nuorten syrjäytymistä työelämästä, koulutuksesta ja sosiaalista leimautumista yhteiskunnasta tulee taasen välttää kaikin mahdollisin keinoin.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Kunnat tekevät monipuolista nuorisotyötä eri muodoissa, sekä erilaista kohdennettua nuorisotyötä Tässä korissa keskityttiin vain kunnalliseen perusnuorisotyöhön. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä muut nuorisotyön muodot uupuvat. Ovat kuitenkin suuressa roolissa tässä suuressa nuorisotyön kokonaisuudessa.

Kunnallisen nuorisotyön kehittämisessä aluekoordinaattorijärjestelmän ei tule olla malli nuorisotyön kehittämiseen. Alueellinen yhteistyö on erittäin tärkeää, mutta lisäksi kehittämiseen tarvitaan valtakunnallinen ohjaus ja yhteistyö. Valtakunnallinen työ on ollut erittäin merkityksellistä niin isojen kuin pienien kuntien nuorisotyön kehittämisessä.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtioneuvoston päätöksen hyväksymiselle

Osaamiskeskusmalli näyttäytyy liian lyhytjänteisenä. Huolena on, että ammattilaiset eivät hakeudu työskentelemään osaamiskeskuksiin. Vaikuttavat tulokset saavutetaan tavoitteellisella ja pitkäjänteisellä työllä.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Ohjelmassa ei valitettavasti käy ilmi konkreettiset toimenpiteet.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Yksittäisen kunnan dokumentointivälinettä ei tule määritellä VANUPO:ssa.

Ohjelmassa keskitytään enemmän korjaavaan työhön. Vaikka korjaavat toimenpiteet ovat tärkeitä, on syytä myös huomioida ennaltaehkäisy ja juurisyiden selvittäminen olemassa olevaa tietoa hyödyntäen.

Ohjelmassa tuodaan esiin huomattava määrä yksittäisiä, jopa pikkutarkkojakin nostoja.

Varhaislapsuuden merkitystä tulisi korostaa, koska sillä on tutkitut vaikutukset kiintymyssuhteisiin, lapsen myöhempiin sosiaalisiin suhteisiin, verkostoihin ja elintottumuksiin; nämä juurtuvat lapsuudessa. Lisäksi lapset tulisi saada kiinnitettyä harrastuksiin jo alakouluiässä, eli tästä polusta tulisi huolehtia. Tämä olisi hyvä kirjoittaa selkeämmin auki.

Ohjelmassa vähäisellä huomiolla on nuorten integroituminen yhteiskuntaan. Olisi tärkeä luoda kohtaamisia ja suhteita eri väestöryhmien ja eri ikäryhmien kesken, jotta nuoren siirtymä kohti aikuisuutta olisi helpompaa. Vaikka kyseessä onkin nuoriso-ohjelma, kokonaisuus varhaislapsuudesta kohti aikuisuutta ja näiden toimintojen yhteinen työ uupuu.

Koska kunnilla ja hyvinvointialueilla on yhteiset asukkaat (tässä tapauksessa nuoret) ja paljon asukas- ja asiakaskohtaisesti toteutettaviin palveluihin liittyviä yhteistyötarpeita, tulisi kunnilta ja hyvinvointialueilta edellyttää tiivistä yhteistyötä nuoriin kohdistuvien palveluiden toimivuuden turvaamiseksi.

Ahokas Johanna
Porin kaupunki